ЗАБЫТЫЙ МУЧЕНИК *SUB JULIANO APOSTATA:* ГРУЗИНСКОЕ МУЧЕНИЕ СВ. ЛУКИАНА БААЛЬБЕКСКОГО

Гонение императора Флавия Клавдия Юлиана, хотя и не было особенно жестоким, ни массовым, но всегда вспоминалось в христианской традиции как одно из самых лютых. Причиной этого были христианское прошлое самого Отступника, а так же его попытка отлучить христиан от греческой культуры. Среди прочих причин, позволяющих понять, как переживали христиане это гонение в сравнении с предыдущими, можно привести следующий отрывок из обличительной речи живого свидетеля эпохи еп. Константинопольского свт. Григория Богослова: «Всякая власть действует убеждением или принуждением; и он последнее, как менее человеколюбивое, то есть насилие предоставил народу и городам, которые в дерзости особенно неудержимы по нерассудительности и неосмотрительному стремлению ко всему; впрочем, и на это дал не всенародное повеление, но как бы неписанный закон, обнаружив свою волю тем, что не останавливал народных волнений. А первое, как более кроткое и достойное царя, то есть убеждение, предоставил он себе... Но в этом человеке злоба помрачила рассудок, и потому равно простирает он гонение и на малое, и на великое»¹. Григорий, как и другие писатели-современники юлиановых мер по искоренению христианства, уловил важную деталь гонения — передачу «практической» инициативы гонения местным магистратам². Юлиан неоднократно пытался произвести реформы муниципий, использовать их эффективнее. Можно сказать, что передача инициативы гонений в их руки была частью муниципального проекта императора. Разница была в методах повышения инициативы магистратов.

И эта передача полномочий вполне удалась. Сочинения церковных историков Сократа, Созомена, Феодорита и Филосторгия полны повествованиями о различных жестокостях, учиненных ретивыми чиновниками. Но не случайно, что в агиографической литературе осталось немало документов, которые по тем или иным причинам остались неизвест-

¹ А. В. МУРАВЬЕВ, Флавий Клавдий Юлиан в Антиохии в преддверии персидской кампании 363 г. // *Вестник древней истории* 4 (2004) 179–190.

² G. W. BOWERSOCK, Julian the Apostate (Bristol, 1978) 96.

ны константинопольским историкам, производивших отсев «не вполне достоверного» материала³. Некоторые такие документы продолжали бытовать самостоятельно, другие вовсе исчезли из грекоязычного церковного обихода. Типологизация, жертвами которой стали немало вполне историчных досье, заставляла агиографов вычищать исторический материал, детали, не укладывавшиеся в схему.

Во втором томе древнегрузинских дометафрасных версий, т. н. кименов (კიმენო от греч. κείμενα, то есть просто «тексты») великий грузинский филолог К. С. Кекелидзе опубликовал один любопытный документ, проливающий свет на историю гонения в IV в. Под числом 22 августа (თოთუგა აგვისტოსა კგ) здесь был опубликован текст грузинского перевода некоего греческого мученичества. Текст перевода взят из рукописи X в., в то время как сам он по мнению К. Кекелидзе был сделан в IX в.⁴ Называется он სიმენე და მოხუცებაჲ წმიდისა მოწამისა ლუკიანოსისი, რომელი იწამა ქალაქსა შინა ბაღბაქს (= παρρησία καὶ ἄθλησις τοῦ ἁγίου μάρτυρος Λουκιανοῦ ὃς ἐμάρτύρησεν ἐν τῇ Ἡλίου πόλει). Лукиан (или Лукий, это имя в мучении варьируется), т. о. — житель Финикийского Ливана, конкретно Баальбека. В дальнейшем для обозначения этого документа мы будем пользоваться термином «Лукияново мучение».

Любопытно, что имя этого мученика не содержится ни в одном из известных нам повествований о юлиановом гонении. Не упоминается он также и в греческих документах, так что даже о. Ф. Алькэн не включил Лукиана в свой инвентарь агиографических текстов BHG. Поэтому «Лукияново мучение» — это уникум.

Возможно, ключ к разгадке кроется в искажении имени мученика, ибо в грузинском тексте он именуется то Лукий, то Лукиан. В колофоне говорится, что св. Лукиан пострадал 22 августа, но такого мученика греческая агиография под этой датой не знает. Впрочем, под 9 августа (по новому стилю — как раз 22-е) еп. Сергей (Спасский), (т. 1, с. 717: указатель восточных святых, не вошедших в греко-восточные месяцесловы) указывает на почитание именно Лукия. Кроме того, можно отметить, что и знаменитый Лукиан Антиохийский называется в агиографии то Лукианом, то Лукием.

Исторический контекст

Рассмотрим историческое содержание «Лукиянова мучения». Дело происходит в Баальбеке (ბაღბაქი) в Восточном Ливане, что наводит

³ F. SCORZA-BARCELLONA, Martiri e confessori dell'età di Giuliano l'Apostata // Paganì e cristiani de Giuliano l'Apostata al sacco di Roma. Atti del Convegno internazionale di Studi / A cura di F. E. CONSOLINO (Rubettino, 1995) 53–83.

⁴ К. КЕКЕЛИДЗЕ. Кимени (Тбилиси, 1942) 226.

на мысль о каком-то местном предании, сохраненном в досье Лукиана. Однако, наши сведения о Баальбеке в позднеантичную эпоху крайне скудны.

В мученичестве говорится о происхождении Лукиана из местечка Тафарданон (ტაფარდანონ). Что кроется за этим грузинским названием не вполне ясно. С одной стороны, если предполагать между грузинской версией и предполагаемым греческим прототипом минимальный шаг в одно звено, то логично предполагать сирийское или даже арабское посредство. По-сирийски название должно было выглядеть как ܠܘܟܝܢܐ, что может расшифровываться как τὸ παρθενὸν или παρθένιον. Не исключены, впрочем, и варианты с иранской этимологией загадочного топонима (Тере erdenon?).

Трудно оценить степень историчности материала, содержащегося в «Мученичестве» по причине принадлежности текста к жанру «эпических мученичеств», что предполагает высокую типизацию обстоятельств мучения. Единственными деталями, которые можно проверить, остаются имена персонажей. Колофон написан от лица баальбекского епископа Памфила (или Памфилия — პამფილია), в тексте упоминается и его предшественник епископ Кондратий (или Кодрат). В самом Баальбеке упомянуты две церкви — одна во имя первомученика Стефана, а вторая посвященная непосредственно мученику Лукиану.

Все эти исторические детали явно свидетельствуют о связи загадочного документа, на который ссылается Памфилий, с церковью, а стало быть, и с мученическим культом в Баальбеке (Илиополе). Одним словом, считать мученика Лукиана плодом фантазии Памфилия у нас нет особых оснований — слишком детально привязка к историческим реалиям.

Греческие документы, по крайней мере, доступные на сегодняшний день, не упоминают никакого Лукиана Илиопольского (или Баальбекского). Однако, Иерусалимско-палестинский календарь, изданный Ж. Гариттом⁵ упоминает мученика Лукия или Лукиана, пострадавшего в Баальбеке. Гаритт указывает, что в грузинских календарях Лукиан фигурирует под 22 или 21 августа. Вот уже второе свидетельство о почитании грузинской традицией сего святого мученика.

Самое интересное заключается в том, что память Лукиана Илиопольского празднуется 6 января (то есть на Богоявление!) в сирийском календаре 411–412 гг. Если мы уже в столь раннем документе встречаем имя Лукиана, то это повышает шансы на аутентичность этого мученика. Столь ранние календари, хотя и содержат некоторые наложения, но все же очень редкие. Сам Ж. Гаритт предположительно отождествляет его и с мучеником Лукианом в Триполисе (Иеронимов мартирологий дает дату 24 декабря), однако и это отождествление крайне условно.

⁵ G. GARITTE, *Le calendrier palestino-géorgien* (1958) 308–309.

Имя нашего Лукиана, чаще всего ассоциируется со знаменитым мучеником Лукианом Антиохийским, который пострадал при императоре Максимиане, а также был известен как ученый-библеист и основатель антиохийского направления в богословии. Вторая причина его известности — его оригинальное тринитарное исповедание. Несмотря на его явное противоречие с современной и последующей церковной ортодоксией, Лукиан почитался святым за свое мученическое деяние. Вот, что пишет о нем Суда: «Λουκιανὸς ὁ μάρτυς· οὗτος ἐκ Σαμοσατῶν τῆς Συρίας ἦν, ἀνὴρ τῶν ἐν γεγονότων. παρὰ δὲ τὴν πρώτην ἡλικίαν Μακαρίῳ τινι τοῦνομα συγγενόμενος τὴν Ἑδεσσαν οἰκοῦντι καὶ τὰς ἱεράς βίβλους ἐξηγουμένῳ, πᾶν ὃ τι κάλλιστον ἔφερε περὶ τοῦτον ἐκεῖνος ἐν οὐ πολλῷ συνέλαβε χρόνῳ. καὶ πρὸς τε τὸν μοναύλιον ἀπέκλινε βίον καὶ εἰς ἅπαν ἀρετῆς ἀνθρωπείας ἀφίκετο μέτρον. προὔβη δὲ καὶ εἰς ἱερωσύνην, πρεσβύτερος ἐν Ἀντιοχείᾳ γενόμενος, καὶ διδασκαλεῖον μέγα ἐκεῖ συνεστήσατο, ἐκασταχόθεν σπουδαιοτάτων ὡς αὐτὸν ἀλλαχόθεν ἄλλων ἀφικνουμένων. οὗτος τὰς ἱεράς βίβλους θεασάμενος πολὺ τὸ νόθον εἰσδεξαμένης, τοῦ τε χρόνου λυμνημένου πολλὰ τῶν ἐν αὐταῖς καὶ τῆς συνεχοῦς ἅφ' ἑτέρων εἰς ἕτερα μεταθέσεως, καὶ μέντοι καὶ τινων ἀνθρώπων πονηροτάτων, οἱ τοῦ Ἑλληνισμοῦ προεστῆκεσαν, παρατρέψαι τὸν ἐν αὐταῖς θελησάντων νοῦν καὶ πολὺ τὸ κίβδηλον ἐνσκευασαμένων, αὐτὸς ἀπάσας ἀναλαβὼν ἐκ τῆς Ἑβραϊδος αὐτὰς ἐπανενεώσατο γλώττης, ἣν καὶ αὐτὴν ἡκριβωκῶς ἐς τὰ μάλιστα ἦν, πόνον τῇ ἐπανορθώσει πλείστον εἰσενεγκάμενος. οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ τὴν καθαρότητα τῶν θείων δογμάτων παρὰ τούτῳ τις ἂν μάλιστα τῶν κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον γενομένων ἐπ' ἄκρον εὖροι φυλαττομένην. ἐξέθετο γὰρ καὶ ἐπιστολὰς ἀμέλει γενναιοτάτας, ἐξ ὧν φεράσαι τις ἂν εὖ μάλα -φθίως, ἣν ὁ ἀνὴρ περὶ τῶν θείων ἔσφζε γνῶμην. ἐμαρτύρησε δὲ ἐπὶ Μαξιμιανοῦ ἐν Νικομηδείᾳ τῆς Βιθυνίας». Таким образом, из текста можно заключить, что спутать этого мученика Лукиана с грузинским совершенно невозможно — время кончины разное, да и обстоятельства не совпадают.

Именно памяти этого «древнего» Лукиана посвятил речь «In sanctum Lucianum martyrem» (CPG 4348/BHG 998)⁶ Иоанн Златоуст, отразивший в своих проповедях многие черты антиохийского богослужебного почитания местных святых. Несколько этих речей были посвящены мученикам юлиановой эпохи или самой этой эпохе: CPG 4347 «О священномученике Вавиле», CPG 4348 «О св. Вавиле и против Юлиана и язычников» и CPG 4349 «На св. Иувентина и Максимиана». Любопытно отметить, что анализ этого слова Златоуста (CPG 4348) показывает определенное родство его с «Лукияновым мучением». Там Лукиан Никомидийский (BHG 997–998) говорит: «Ὁ Χριστιανὸς οὐκ ἔχει πόλιν ἐπὶ τῆς γῆς,

⁶ Изд. PG 50. 519–526

ἀλλὰ τὴν ἄνω Ἱερουσαλήμ· Ἡ γὰρ ἄνω Ἱερουσαλήμ, φησὶν, ἐλευθέρᾳ ἐστίν, ἣτις ἐστὶ μήτηρ ἡμῶν. Ὁ Χριστιανὸς οὐκ ἔχει γήνον ἐπιτήδευμα, ἀλλ' εἰς τὴν ἄνω πολιτείαν τελεῖ· Ἡμῶν γάρ, φησὶ, τὸ πολιτεῦμα ἐν οὐρανοῖς ὑπάρχει· ὁ Χριστιανὸς συγγενεῖς ἔχει τοὺς ἁγίους ἅπαντας καὶ συμπολίτας· Συμπολῖται γάρ ἐσμεν τῶν ἁγίων, φησὶ, καὶ οἰκείοι τοῦ Θεοῦ. Ὡστε ἐνὶ ῥήματι, καὶ τίς εἶη, καὶ πόθεν, καὶ τίνων, καὶ τί πρᾶττων διατελοίη, μετὰ ἀκριβείας ἐδίδάξε». Это поразительным образом напоминает слова Лукиана Илиопольского: «ჩუენ ქრისტესმსახურთაი ქალაქი ერთი არს, ზეცისა იერუსალჴში, რომლისა ხუროთმოძრუარ და შემოქმედ არს ჩემრთი». В тексте «Лукьянова мучения» больше не наблюдается параллелей с досье Лукиана Никомидийского, однако мне кажется естественным, что агиограф полусознательно копировал речь «древнего» Лукиана.

В настоящей статье мы приводим текст мученичества по изданию академика К. С. Кекелидзе⁷ параллельно с переводом на русский язык.

მთუესა აგვისტოსსა კვ სიმკნე და მოჩუწებაჲ წმიდისა მოწამისა ლუკიანოზისი, რომელი იწამა ქალაქსა შინა ბაღბაქს

1. ვითარ უკუე არა უკვირდეს კაცთა ბუნებასა განგებად იგი უფლისა ჩმრთისა და მაცხოვრისა ჩუენისა იესუ ქრისტესნი, რომელი სიმაბლობითა და ჴორციელად მოსლევითა მისითა მოანიჭა ნათესავსა კაცთასა? რამეთუ არა დაუშთა და არცაჲ თუ დაუტევა მცირეცა ნაწილი ქუეყნისაჲ განუნათლებელად ნათლითა მით მეცნიერებისა თვისისაჲთა. ვითარ მიცივალნა კაცნი საცთურისა გან მრავალჩმრთეებისა გზასა მას ჴეშმარიტსა ერთჩმრთეებისასა. ვითარ შეკრიბა მრავალმსახურებაჲ იგი უჩელსა ქუესე ერთსა კერპთმსაურებისასა ეშე ერთსა კეთილადმსახურებისასა. ვითარ განდევნა სიბნელჴს იგი სულთა მორწმუნეთაჲ. ვითარ იგი ჴმსახურებდეს დიდებათა და შუებათა და გემოთა ჴორციელთა, მიუძჩუა მათ განგებულებით დიდებათა მათ მიმართ და შუებათა საუკუნეთა. ვითარ დაჴჴსნა მრავალრჩულობად იგი წარმართთაჲ და შეკრიბნა ყოველნი შჯუღსა შინა ერთსა საჩმრთოსა და ჴეშმარიტსა. ვითარ აჩიო მსახურებაჲ და მონებაჲ დაბადებულთაჲ და მიცვალა იგი დამბადებლისა. ვითარ განაჴრვა საცთური იგი კერჴმსახურებისაჲ და დაჴნერვა და დაამტკიცა ჴსნისა ჩუენისა სარწმუნოებაჲ წმიდთა თჴსთა მიერ.

2. პირველსა წელსა ივლიანე მეფისა უჩმრთოდსასა განეფინა ბრძანებაჲ უჩმრთეებისა მისისაჲ ყოველსა ქუეყანასა, რადთა უგებდენ ცუდთა ჩმერთთა და მრავალთა მოსწრაფებითა განეხუნეს ტაძარნი

⁷ Так как тбилиское издание 1942 г. стало очень редким, мы воспроизводим здесь этот текст.

კერპთან და რადთა იდიდებოდან კელთქმნილნი და პატივეცემოდის ქურუმთ მათ კერპთმსახურთა, უწოდდა მჩდელ, რომელ არა არიან მჩდელ. და ყოველი ერი შეუდგა მას შეგინებულსა მეფისა მის უშვულოისასა. ხოლო რომელნი და არა დაემორჩილებოდეს განჩინებულსა მას, მიეცემოდეს მოუგონებელსა და მწარეთა სატანჯველთა. მას ჟამსა მოიწია კელმწიფც ერთი ქალაქსა ბალბაქს, რომელ არს მზის ქალაქ, ფრიად უკეთესი და ბოროტის მოქმედი, და შვულისა საჩმრთოსა წინააღდგომი და ფრიად ერთგული მოსწრაფც მსახურებასა კერპთა უსულოთასა, რომელმან მოიჩო უჩმრთეებისა და ბრძანებად და ესრტო მკვიდრთა თანა ქალაქისთა წარუდგინნა მსხუერპლნი და შესაწირავნი კერპთა უსახელოთა. მაშინ მოვიდეს მჩდელნი იგი საცთურისანი, რომელ არ არიან მჩდელ, და ჰრქუეს კელმწიფესა მას ვითარმედ კაცი არს აქა, რომელი არა თაყუანის სცემს, არცა უგებს ჩმერთთა ჩუენთა, და ჩუენ გუაგინებს და შვილთა ჩუენთა, შეწირულთა ჩმერთთა მიმართ, მთასა, რომელი მათ წინაშე საკუეცელ არს, სადაცა დამთხვოს, მოჰკუეცეს პირველ კუეცადმდე მათა წინაშე ჩმერთთა, საგინებელად მათთა". ხოლო ვითარცა ესმა ესე კელმწიფესა მას, ბრძანა მსწრაფელ მო(ყ)ვანებად მისი.

3. და ვითარცა მოიყვანეს წმიდად ლუკიოს, ჰრქუა მას მსაჯულმან მან: "რად უკუე არს სახელი შენი?" ჰრქუა მას წმიდამან ლუკიოს: "უკუეთუ საწუთროსა და წარმავალსა სახელსა ჩემსა ეძიებ, ლუკიოს მრქეან, ხოლო საუკუნომ სახელი ჩემი არს ქრისტეიანე". ჰრქუა მას მსაჯულმან მან: "რომლისა ქალაქი სად ხარ შენ?" მიუგო და ჰრქუა მას წმიდამან ლუკიოს: "მ მსაჯულო, ჩუენ ქრისტესმსახურთად ქალაქი ერთი არს, ზეცისა იერუსალმში, რომლისა ზუროთიმოდრუარ და შემოქმედ არს ჩმერთი. ხოლო უკუეთუ ქუეყანისა ქალაქსა ჩემსა იკითხავ, ვარ მე სოფლისა, რომელსა ეწოდების ტაფარდანონ, და მკვიდრ ვარ მე აწ ამას ქალაქსა". ჰრქუა მას მსაჯულმან მან: "და რომლითა კადნიერებითა იქმ ამას, რომელსა მოქალაქენი იტყვან შენთვის?" ჰრქუა მას ლუკიოს: "და რასა უკუე იტყვან ჩემთვის?" ჰრქუა მას მსაჯულმან მან: "ვითარმედ არა მსახურებ შენ ჩმერთთა". ჰრქუა მას წმიდამან ლუკიოს: "მე ქრისტეიანე ვარ და ჩმერთსა ცხოველსა, მხოლოსა დამბადებელსა ყოვლისასა, უფალსა იესუ ქრისტესსა, თაყუანის ვსცემ, და ეგევითართა ეშმაკთა შეგინებულთა არა უგებს, რომელნი დამარხულ არიან დჩედ რისხვისა და სატანჯველთა მათ საუკუნეთა მორჩილთა მათთა თანა. და ვითარცა ვიხილი ესევითარი წინააჩმდეგობად ქრისტესს სარწმუნოებასა კერპმსახურთაგან, შური საჩმრთოდ აჩვიი და ესე ვცვი, რადთა ამით ვაჩუენო და ვაუწყო ვითარმედ ქრისტეიანე ვარ, და ვამხილი უჩმრთეებად მათი. რამეთუ ესრე თქუა წინდისწარმეტუელმან: "ჩმერთთა რომელთა ცად და ქვეყანად არა შექმნეს, მოისპედ ივინი პირისაგან ქუეყანისა, რამეთუ ყოველნი კერპნი წარმართთანი ეშმაკ არიან, ხოლო უფალმან ცანი შექმნა. აწ მითხარჩა მე, მ მსაჯულო, უკუეთუმცა ჩმერთთა მათთა ძალი აქუნდა შემწედ ყრმათა მათთათვის, რადთამცა წინაშე მათსა მოიკუეცენს თმანი მათნი,

რადსამცა არა შურ იგეს მისგან, რომელმან იგი უკამოდ მოკუეცნის ყრმანი იგი, მათა შეწირულნი, და დაარჩვინის საკურთხეველნი მათნი? აწ რომელნი თავთა მათთა შეწევნად ვერ შემძლებელ არიან, ვითარ უკუე ჩმერთ ეწოდების მათ ესევეითართა?" ჰრქუა მას მსაჯულმან: "და შენ ვითარ უკუე ჩმერთად თავყანისსცემ კაცსა, შობილსა დედაკაცისაგან"? ჰრქუა მას ლუკიოს: "ჰე თავყანის ვსცემ ამისთვის, რამეთუ სიტყუად არს ჩმრთისა მამისად და ჩუენისა ცხორებისათჳს კაც იქმნა სულისა მიერ წმიდისა, იშვა ქალწულისა მარიამისაგან, და მშობელი ქალწულადვე დაადგრა. ხოლო იგი ბუნებასა შინა თჳსსა არა შეიცვალების და არცა იხილვების, რამეთუ ბუნებად ჩმრთეებისად უხილავ არს და ვერ შესაძლებელ იყო გამოჩინებიდ მისი მისი მიშულად ჩმრთეებითა დაბადებულთა უძლურებისათჳს, უკუეთუმცა ჳორცნი არა შეემოსნეს. და კუალად მათვე ჳორცითა შეიწჳნარნა ვნებანი ჩუენთვის და ძლევად გამოაჩინა და არს იგი ჩმერთ მსგავსებითა კაცთადათა ". ჰრქუა მას მსაჯულმან: "არა უკუე გრცხუენისაკაცისად სახელდებად ჩმრთად, და არს იგი ჯვარცმულ და მოძკუდარ, ჩმერთი მე ჯუარცმული არნა, ვითარ ეგე თქუენ იტყვთ უგუნურად?" ჰრქუა მას ლუკიოს: "რამეთუ ქრისტემან შეიწჳალა ნათესავი კაცთად, რომელი ცთუნებულ იყო ეშმაკი საგან, და ნეფსით თჳსით მისცა თავი თჳსი სიკუდილსა, და არა თუ იძულებით, და სიკუდილსა ჯუარისასა, რადთა განაქარვოს ყოველი ძალი მტერისად და განათავისუფლენსკაცნი საცთურისაგან მისისა, ვითარცა გესმა, სიკუდილითა მისითა ესე ყო. აწ უკუე განახუენ სასმენელნი შენნი და ყურადიჩე, რამეთუ აჩ-ცა-დგა იგი მკუდრეთით და აჩვიდა იგი მამისა, რომელ არს ცათა შინა, და დაჯდა მარჯუენით მისა, და კუალად მოსლვადარს განშჳად ცხოველთა და მკუდართა." ჰრქუა მას მსაჯულმან: "ვინად მიჩუენო მე ჳემშარიტებად სიტყვსად ამის?" ჰრქუა მას ლუკიოს: "უკუეთუმცა მეფჳ შენი ივლიანე აქა იყო და ეძიებდა ჳემშარიტებისა სიტყუასა და უნდა იგი, მანმცა გითხრა,რამეთუ ოდეს იგი ჩმერთი მისთანა იყო დაჰრწმენა იგი, იკითხვიდა იგი საჩმრთოთა წიგნთა უწყოდა ჳემშარიტებად". ჰრქუა მას მსაჯულმან მას: "ვითარ უკუე შენ მსოფლიო ხარ და ამას იმარხავ, ვინ უკუე გასწავა შენ ესევეითარი სიტყვსგებად". ჰრქუა მას წმიდამან ლუკიოს: "ქრისტე არს, რომელი ასწავებს კაცთა მეცნიერებასა და უგუნურთა მოსცის გონიერებად".

ჰრქუა მას მსაჯულმან: "შენ უკუე უგუნური ხარ ?" ჰრქუა მას ლუკიოს: "ვიყავ უწინარჳ ვერე, ხოლო აწ ქრისტჳს ჩმრთისა ჩემისა მიერ ყოველსა მეცნიერ ვარ, რამეთუ ჰრქუა მოწაფეთა თჳსთა, ვინადთგან უწყოდა მას წინადაწარითა ცნობითა თჳსითა, ყოველი ესე, რომელი შემთხუევად იყო მონათა მისთა და აჩმსარებელთა სახელსა წმიდისა /p. 10/ მისსა მეფეთა და ჳელმწიფეთა წინაშე წარსდგეთ სახელისა ჩემისათჳს საწამებლად მათა და ყოველთა წარმართთა; და ოდეს მიგცენ თქუენ, ნუ ჳზრუნავთ, რასა უკუე იტყოდით, რამეთუ არა თქუენ იყვეთ მეტყუელნი, არამედ სული იგი მამისა თქუენისად, რომელი იტყოდის თქუენ მიერ." ჰრქუა მას მსაჯულმან: "უწყოდე,

რამეთუ მრავალი თავსმიდებოეს მე შენგან და ამისთვის გიფელე შენ სიტყვსებად, რადთა პირველი იგი უგუნურებით კადნიერებად განიშორო. აწ უკუ უგებ და აჩასრულებ ბრძანებასა მეფისასა ანუ არა და ნუუკუე გაცნობიესცა, რად იგი განბჭობად უბრძანებოეს ურჩთა და განდგომილთათვის?" პრქუა მას ლუკიოს: "მე ქრისტიანე ვარ, და სასოებად ჩემი, ქრისტე, ძმ ჩმრთისად არს, და არასოდეს უგებ ქებათა და ძელთა, რამეთუ ქმნულნი არიან კელთა კაცთანი უსულონი". პრქუა მას მსაჯულმან: "ვერჩარა თავსვიდებ შენსა, უკუე არა აჩასრულო ბრძანებად ივლიანე მეფისა თვთმპყრობელისად, არჩარა დაგიომო, არამედ შთაგავდო შენ სატანჯველთა მტლივანთა და უწყალოთა, რომელთა მიერ ბრძენ იქნე არჩარა წინააღდგომად კელმწიფეთა. და რამეთუ მე სულგრძელ გექმენ და თავსვიდე შენგან ესე ყოველი, რადთა მოგაქციო და დაგაჯერო მორჩილება ჩმერთთადა მეფეთად. და კუალად უკუე მე უდებ ვყო ბრძანებად მეფეთად. შენისა წყალობისათვის, მეშინის, ნუუკუე ბოროტი რადმე შეგემთხვოს მე". პრქუა მას წმიდამან ლუკიოს: "ვითარცა იგი შენ გეშინის და მოსწრაფე ხარ არსრულებად ყოველსა ბრძანებასა მეფისა შენისასა, ეგრვთვე მე მოსწრაფე ვარ, რადთა არასადა უარყო ჩმერთი ჩემი და მეშინის შეურაცყოფად, მეუფისა მის ჭეშმარიტისად, ნუ უკუე მივეცი მე ცეცხლსა მას საუკუნესა და ბნელსა გარესკნელსა წყუდიადისასა. ხოლო ესე უწყოდე ვითარმედ მეფე შენი მძლე არაოდეს ყოფილ არს, რომელსა შენ თვთმპყრობლად უწყოდ, რამეთუ ეშმაკთა წარმწყმედელთა ჰმსახურებს, რომელნი დაკსნა და განაქარგნა და მოაუძღურნა ჩმერთმან ჩემმან იესუ ქრისტემან და შთასხნა იგინი ზჩუასა და განაქარგა ძალი მათი. და ვითარ იგინი განიდევნეს ქრისტეს ჩემისაგან, ეგრვთვე შენ და მეფე შენი იძლინეთ მონათა მისთაგან და მოუძღურდეთ".

4. მაშინ განრისხნა მსაჯული იგი და ბრძანა გუემად მისი მარჩუთა ზროხისადთა კმელითა და, რაჟამს განიპყრეს მტარვალთა მათ და იწყეს გუემად, აჩიხილნა თვალნი თვსნი ზეცად წმიდამან, ჩაჩადყო და თქუა: "ქრისტე ჩემო, შემეწიე მონასა შენსა ჩუაწლსა ამას შინა წმიდასა"! პრქუა მას მსაჯულმან: "უგე ჩმერთთა და წარვედ ვიდრეცა გნებავს და, უკუეთუ არა, შემაგალხარ სატანჯველთა ამის ყოფილისასა. პრქუა მას წმიდამან ლუკიოს: "ამისთვის მოსწრაფე ვარ, რადთა ვიჩუაწო ვნებითა გუამისა ჩემისადთა და ვიქმნე მე მკდრ სასუფეველსა ცათასა; ყავ უკუე აწ რომელი გნებავს, რამეთუ ქრისტე შემწე ჩემდა არს, და შეურაცყოფ სატანჯველთა შენთა. რამეთუ მან თქუა, მოძრუარმან ცხორებისამან, ვითარმედ ნუ გეშინინ მათგან, რომელთა მოწყვდენ კორცნი თქუენი, ხოლო სულისა ვერ შემძლებელ არიან მოწყუედად, /p. 11/ არამედ მისა გეშინოდენ, რომელსა კელმწიფებად აქუს სულისა და კორცთა წარწყმედად გეჰენიასა შინა ცეცხლისასა. და კუალად: რომელმან აჩმიაროს მე წინაშე კაცთა, მეცა აჩვიარო იგი წინაშე მამისა ჩემისა ზეცათადასა. და ამისთვის არა დაუტევებ ჩმერთსა ჩემსა და არცა თაყუანის ვსცემ ეშმაკთა შეგინებულთა". პრქუა მსაჯულმან მტარვალთა მათ:

"უფროისრე უწყალოდ გუემეთ ეგრე და ვიხილოთ, უკუეთუ მოვიდეს ჩმერთი მისი შეწვენად მისა". ჰრქუა წმიდამან მოწამემან ლუკიოს: "არა მეშინის მე სატანჯველთა ამათგან შენთა და, უკუეთუ უძვრცხნი არიან შენ თანა, მოაწიენ ივინიცა ჩემ ზედა. რამეთუ მრწამს მე ქრისტესნი, შემწისა მის ჩემისად, რადთა არა ვგრძნობდე მე წყლულებათა ტანჯვისა შენისათა; რამეთუ აქამომდე, ვითარცა მასხილი, დამეცემის ჩემ ზედა და არას ვპზრუნავ". და ვითარცა ესე თქუა წმიდამან მან მოწამემან, უბრძანა მსაჯულმან, რადთა დააცადონ გუემა მისი და შებორკილონ იგი და შეაყენონ საპყრობილესა, ნუ უკუე ესრცთ შეცვალოს განზრახვად თვისი და ისწრაფოს მსახურებად ჩმერთთად.

5. და ვითარცა მიჰყვანდა წმიდა იგი მოწამს საპყრობილედ, ჰრქუა თავსა თვისსა: "ისწრაფე, ლუკიოს, ნაწილსა მას, რომელი განგემზადა". და ვითარცა შეიყვანეს იგი საპყრობილესა, განვლო ჩამს იგი თაყუანისცემით და გალობით, აღიღებდა და ჰმადლობდა ჩმერთსა ყოფილსა ამას ზედა. და ვითარცა შეუკჩამს იყო, ცრემლნი გარდამოსთხინა და თქუა: მ უფალო ჩმერთო ჩემო, მცნელო და მაცხოვარო, იესუ ქრისტე, ნუგეშინისმცემელო მწუხარეთაო და შემწეო შეუწეუნელთაო, მოთმინეთა და მოჩუაწეთაო, რომელნი სახელისა შენისათვის იგუემებიან! ნუ შეურაცხყოფ სიმდაბლესა მონისა შენისასა, არამედ მომეც მე ძალი და მოთმინებდი ვიდრე აჩასარულადმდე, რადტა არა თქუას მტერმან ჩემმან ვითარმედ "მძლე ვეყავ მას". და ვითარცა აჩასრულა ლოცვად ესე გარდამოკდა ანგელოზი უფლისად ზეცით და შეახო მას და მუნქუესვე განიკურნა გუამი მისი გუემულებისაგან. და ჰრქუა მას: "მცნე იყავ და გაძლიერდი, რამეთუ მე შენთანა ვარ, იტყვს უფალი". და ზვალისა ღრე კუალად დაჯდა მსაჯული იგი საყდართა ზედა სამშჯავროსა და კრებული მრავალი საკუთართა მისთად გარემოდს მისსა. მაშინ ბრძანა მოყვანებად ახოვნისა მის ქრისტესისა წმიდისა ლუკიოსისი.

6. და ვითარცა წარადგინეს წინასე მისსა, მიჰხედა მსაჯულმან მან და ჰრქუა მას: "რასა უკუე იტყვ, მ ლუკიანოს, განჰბრძნია უგუნურებისაგან შენისა ანუ მასვე უკეთურებასა ზედა ჰგიე ვიდრე აქამომდე და გნებავს ბოროტად წარწყმედად თავისა შენისად? აჩიარენ აწ უკუე ჩმერთნი და ჩემგან პატივცემულ იყო". ჰრქუა მას წმიდამან მოწამემან ლუკიოს: "არა მეშინის მე სიქადულისაგან შენისა, არამედ რომელსა იგი გეტყოდე, კუალადცა მასვე გეტყვან, ვითარმედ ქრისტიანე ვარ და არა თაყუანისცემ კერპთა უსულოთა და არცა დაუტყვებ ჩმერთსა, დამბადებელსა ცისა და ქუეყანისასა, ზჩესა და ყოველი რად არს მათ შინა. ხოლო ესე რომელი პატივი აჩმითქუ და ჩმერთთა შენთა შეწყალებად, რადთა უკუე ვცნა ამისი სიმტკიცე, არათუ მრქუან მე პირსპირ, /p. 12/ თუ რომელსა მოსაგებელსა მომაგებენ მე აქა და მერმესა მას, მაშინ ჩა თაყუანისცემ მათ ზორვითა". ჰრქუა მას მსაკულმან: "ესენი არას ვისპზრახვენ კეთილსა, გინა თუ ბოროტსა". ჰრქუა მას წმიდამან ლუკიოს: "მ უჩრმითო და შვილო ეშმაკისაო! და რადსა უკუე მიბრძანებ მე მსახურებად ყრუთა და უტყუთა?" ჰრქუა მას

მსაჯულმან მან: "აჰა ესერა შეგემთხვა, რადიგი შეგემთხვა, და შენ მასვეჩა სიცოფესა და უგუნურებასა ზედა ჰგე; უგე ჩმერთთა და განერი სატანჯველთა და განსაცდელთაგან წინამორბედთა! "ჰრქუა მას წმიდამან ლუკიოს: "ყოველნი სატანჯველნი, რომელნი მოაწინე ჩემ ზედა, ჩმერთი ჩემი შემწე ჩემდა არს, — და მე მაღლობით მივითუალავ, რადთა ცნან ყოველთა: რომელნი ქრისტესა ჰმსახურებენ უძლიერეს არიან ძალსა მამისა თქუენისა ეშმაკისასა და კერპთა თქუენთა შეგინებულთასა, და ჰრწმენეს უნმართოთაცა, ვითარმედ ჩმერთი ჭეშმარიტი ჩუენთანა არს". და ვითარცა ესე თქუა წმიდამან მოწამემან, კრებული იგი, რომელი დგა გარემოდს მსაჯულისა მის, ჩაჩადევეს და თქუეს: აჩიჩე ესე, მტერი ჩმერთთა ჩუენთად, აჩიჩე დამარჩუეველი საკურთხეველთა ჩუენთად და მომკუეთელი თმასა შვილისა შეწირულთასა!" მაშინ ერისკაცთა მათ დაადუმეს კრებული იგი. ჰრქუა მსაჯულმან მან ნეტარსა მას: "ვიდრემდის კადნიერხარ და არა თავსიდებ მსახურებასა ჩმერთთასა და არცა ბრძანებასა თვთმყრობელისასა? "მაშინ კმაყო მოწამემან ქრისტესმან და ჰრქუა მსაჯულსა მას და კრებულსა: "მე ქრისტესს ანსაარებისათვს მოსრაფე ვარ შეწყნარებად ყოველთა სატანჯველთა თქუენთა და ამით მოვეკი გვრგენსა ზეცისასა. ზოლო თქუენ რად უკუე სასოებად ჰაქუს კერპთა მიმართ უსულოთა, რომელნი არარად არიან, ამოდ ჰმსახურებთ და ხარო თქუენ თანაზიარ წარწყმელასა მათსა".

7. მაშინ განრისხნა მსაჯული იგი და ბრძანა გუემად მისი კურთხითა მუხისადთა და უბრძანა მცემელთა მათ: "ეტყოდეთ მაგას, რადთა არა ჰგმობდეს ჩმერთთა". ჰრქუა წმიდამან: "რაოდენ განამრავლენ სატანჯველნი ჩემნი, ეგოდენცა განმიშუენო გვრგენი მოჩუაწებისა ჩემისად!" და ვითარცა იხილა მსაჯულმან მან, რამეთუ შემუსრეს იგი ფრიად გუემითა მით, უბრძანა მტარვალთა მათ დაცადებად გუემისად და ჰრქუა წმიდასა მას: მ სამგზის საწყალობელო! გხედავ, რამეთუ მოჰკუდები და ესრცთ სიტყუას მიგებ და არა სწყალობ თავსა შენსა, რადთამცა დაიჯერე მსახურებად, და არცა გეშინის სატანჯველთაგან; წარმო-უკუე-დეგ და უგე ჩმერთთა და განგიტეო შენ, და უკუეთუ არა, უფროდსნა გუემითა განგიკითხოვენ და ბოროტსა სიკუდილსა მიგცე შენ". ჰრქუა მას წმიდამან ლუკიოს: "არარად მეურვების მე სიქადულთა შენ თათვს და არცა სიკუდილთათვს მოუძღურდები და არცა ვისწავლი გებასა და არცა ვიცნი ჩმერთნი შენნი ვინ არიან, არამედ ვიცნი მე ერთი ჩმერთი, უფალი იესუ ქრისტეს, რომელმან ესე ცხორებად მომანიჭა, და მას მხოლოსა ვჰმსახურებ". და ვითარცა იხილა მსაჯულმან მან სიცრუვისამან, რამეთუ კრებული იგი მოქალაქეთად მისთანა არს და ვერ გამძჩარ არიან სატანჯველთა მათგან, რომელნი შეამთხვნეს წმიდასა მას, მაშინ უბრძანა მათ ვითარმედ: "რომელმან /p. 13/ დაასხნეს კვლნი მისნი სიკუდილ ლუკიოსის ზედა, უშიშარ არს იგი პატიჟთაგან საკელმწიფოთა ამისთვს"

8. მაშინ ვითარცა ესმა ერსა მას მიშუებად მსაჯულისად, შეკრბა მისზედა კრებული ურიცხვ და შეიპყრეს ახოვანი იგი მოწამს ქრისტესი, ვითარცა მკვეცთა განმკუნებულთა, რადთა განძეს ივინი შურისგებითა, რომელი დაენერგა მათ შორის უკეთურთა ეშმაკსა წმიდისა მისთვის, და განწირეს იგი სიკუდილ. და მოაბეს საბელი ფერკთა მისთა და განითრევედეს მოჩუაწესა მას გარეშე ქალაქსა და სცემდეს მას რომელნიმე მათგანნი კუერთხებითა და რომელნიმე ქვითა ქოლვიდეს, მი-რამ-უთრია იგი. და ჰპასრობდეს შჯულისა კეთილად-მსახურებისასა და ითრევედეს სადავე და ქვასა დაჰკრებდეს უწყალოდ, ვითარცა ძაღლი მომყმარნი საკმელსა ზედა იტყევიდეს სიკუდილ წმიდასა მას. ზოლო წმიდად იგი ახოვანი ქრისტესი ლუკიოს ვითარცა იყო ამას შინა, აჩიხილნა ხეცად და სულთითქუნა და თქუა: "მ უფალო ჩემრთო ჩემო, რომელი ხარ შემოქმედ საუკუნეთა, რომლისა მომართ მოვივლთოდე მე სიყრმით ჩემითგან, რომელმან მომანიჭე მე მოთმინებად ვიდრე აჩასარულადმდე, ნავთსაყუდელთ დანთქმულთაო, სასოო განწირულთაო, შეივედრე სული ჩემი მშვდობით და შეჰრთე იგი მონათა შენთა, თანა წმიდათა, რადთა მათთანა ჩირს ვიქმნე სასუფეველსა ცათასა და ცხორებასა საუკუნესა, რამეთუ შენი არს სუფევაჲ, ძალი და დიდებაჲ, მამისა და ძისა და წმიდისა სულისად, აჲ და მარადის და უკუნითი უკუნისადმდე. ამჴნ".

9. და ვითარცა აჩასრულა წმიდამან მან ლოცვად თჳსი, დამოჰკიდეს წმიდად იგი და პატიოსანი გუამი მისი ზე, მცირედ აჩშორებულად ქუეყანისაგან, უჩმრთოთა მათ და უკეთურთა. და რომელნიმე მათგანნი მოშჳრიდეს ფერკთა მისთა წათებითა, და რომელნიმე ჴელთა მისთა ტაბარძენებითა; და მოჴრილთა მათ ასოთა მისთა დაჰ(ყ)რიდეს ქუეყანასა. და ვითარცა ესე ყვეს უშჯულოთა მათ, მაშინ კაცმან მან ჩმრთისამან, მოჩუაწემან ჴეშმარიტებისამან, წმიდამან ლუკიოს კეთილითა აჩსარებითა აჩასრულა წამებად იგი თჳსი და შეჰვედრა სული თჳსი ჴელსა ჩმრთისათა მშვდობით.

10. მას ჟამსა კაცი ვინმე მეაქლემს მოადგა ზედა უჩმრთოთა მათ, რომელნი იგი მოშჳრიდეს მოწამესა წმიდასა ასოთა მისთა. და ვითარცა იხილა ესე ყოფილი, მიემსგავსა იგი უგუნურებასა და მძვნეარებასა განბოროტებულთა აქლემთასა, რომელთა იგი წინაუძმოდ. და იჴადა მახვლი თჳსი და იწყო მანცა განაწილებად წმიდათა მათ ასოთა კრავისა მის ჩმრთისათა და მძვნეარებისა მისგან, რომელ მოიპოვა, იწყო მან გამოჩებად ჴელთა თჳსითა შინა განთა ასოთა უბიწოვასა მის მსხუერპლისათა ცოხნად კბილთა. მას ჟამსა მეყსა შინა მიიჩო მან მისაგებელი, მსგავსი საქმეთა მისთად, რამეთუ მუნქუესვე წარმოსცვეს თუალნი მას და ყოველთა აქლემთა მისთა, დაისხნეს ქუეყანასა ზედა, ვითარცა მახვლითა აჩმრდილნი, და დაშთეს ივინი ბრძად. და ვითარცა იხილეს ესე უჩმრთოთა მათ, დაუკრდა ფრიალ საკრველებისა მისთვის, რომელი /p. 14/ იქმნა მეაქლემესა ზედა. მაშინ ერთმან მათგანმან მოიბნა აქლემნი იგი და მეაქლემს და შეჰყვანდა ქალაქად. და ვითარცა მიიწია კართა ქალაქისათა, დაეცა მეაქლემს იგი და სულნი წარჰკედეს

საქებელად და სადიდებლად ჩმრთისა და საკსენებლად წმიდისა მის მოწამისა, რომელთა იხილეს იგი.

11. მაშინ განგებითა ჩმრთისადათა ყორანმან აჩიტაცა ერთი ასოთაგანი წმიდისა მის მოწამისად და მიიჩო მის უნებელად სიღონდ ქალაქად, რომელ არს კიდესა ზჩვსასა, და შთამოავდო იგი კართა წინაშე დედაკაცისა ვისამე მორწმუნისა სიღონელისათი. ხოლო რაჟამს იხილა დედაკაცმან მან წმიდამ იგი ნაწიკი მოწამისა მის ქრისტესისად და რამეთუ იყო იგიცა ქრისტიანე, განათლდა იგი ჩმრთისა მიერ და აჩივსო სიხარულითა და აჩიჩო პატიოსანი იგი ნაწილი მოწამისად და პრწმენა მას და თქუა ვითარმედ "ესე არს ასოთაგანი წმიდათამ, რომელი იწამებთან ქრისტესსთვს". მაშინ განბანა იგი ჩვნითა და შეპურა სუნელითა და შეხვა სამოსელსა წმიდასა და დაჰკრძალა იგი სახლსა შინა თვსსა. და მეორესა ჩამესა გამოეცხადა მას წმიდამ იგი მოწამს ქრისტეს სი და პრქუა: "მე ვარ ლუკიოს რომელი აჩსარებისათვს ქრისტესისა ფრიადვიგუემე ქალაქსა შინა ბალბაქს, არამედ გრწმენინ და ვითარცა ქრისტეს-მორწმუნისა თანა იყავნ ნაწილი ეგე ასოთა ჩემთამ დამარხულ შენთანა". ხოლო მან შეიწყნარა და პრწმენა ჩუენაბამ იგი, რამეთუ მორწმუნე იყო და ჩმრთის მოშიშ. და დაჰმარხა ნაწილი იგი წმიდისა მის სახლსა შინა თვსსა მრავლითა პატივითა და კეთილითა მსახურებითა და არავის კაცთაგანსა გამოუცხადა მისთვს, რამეთუ ქალაქი იგი იყო ჟამსა მას მსახურებასა კერპთასა. და შემდგომად მცირედისა ჟამისა დასცხრა მცირედ ღვეწულებამ იგი ქრისტიანეთამ და ეუწყა ნაწილისა მისთვს წმიდისა წმიდასა ეპისკოპოსსა, რომელი იყო ჟამსა მას ქალაქსა სიღონს, და განაძლიერა იგი ჩმერთმან დიდებულმან, რომელი მარადის ადიდებს წმიდათა თვსთა, და აჩუშვნა მას ტაძარი შუენიერი სადიდებელად ჩმრთისა და საქებელად მოწამისა მის. და დადვა მას შინა პატიოსანი იგი ნაწილი და მრავალთა სნეულთა უძლურებანი მის მიერ განიკურნებოდეს და სულნი უკეთურნი განესხმოდეს მიერთაგან ვიდრე აქამომდე. ესე უწყებამ არს ერთისა მის ნაწილისად წმიდისა მის მოწამისად. ხოლო მე კუალად ვიქცე აწ პირველსავე მას სიტყუასა და გაუწყო მე დაშთომილი იგი მისთვს ჰამბავი ყოფილთამ.

12. და ვითარცა მოშჭრნეს წმიდანი იგი ასონი ახოვანსა მას მოწამესა ქრისტესსა, იპოვა მუნ ჟამსა კაცი ვინმე მორწმუნს გზასა მას წარმაველად და, და ვითარცა მიეახლა ადგილსა მას, სადა იგი ასონი მართლისანი განეჭრნეს, გარდამოკდა იგი საკედრისაგან თვსისა და იხილა მან ყოფილი იგი და დიდისა მისგან სარწმუნოებისა, რომელი აქუნდა მონათა მიმართ ქრისტესსთა, აჩიჩო ერთი ასოთა მათგანი წმიდამ მოკუეთილი და მიიწია სოფლად თვსსა, რომელსა ეწოდა სამფსკას, რომელი ახს ქალაქსა ემეწასა ათორმეტით მილიონით. და ესე ინება ჩმერთმან, რამეთუ კაცნი მის ადგილისანი იყვნეს ქრისტეს მოყუარე(ნ)ი /p. 15/ რომელთა საჩმრთოდ შური აქუნდა და მრავალთა მოსწრაფებითა გულსმოდგინედ აჩაშენეს ტაძარი სალოცველი ადგილსა მას სადიდებელად ჩმრთისა და საქებელად წმიდისა

მოწამისა, და ვითარცა საფასს მოუკლებელი, წმიდა იგი ნაწილი დიდითა დიდებითა და მრავლითა პატივითა დაჰკრძალეს მას შინა. და განითქუა მისთვის გარემოცოველთა მკვდრთა მის ქუეყანისათა და მრავალნი სასწაულნი და კურნებანი იქმნებიან წმიდისა მის მერ ვიდრე ღრენდელად ღრედმდე ადგილსა მას.

13. იყო ვინმე დედაკაცი გრძენი, ფრიად მორწმუნს და მოშიში ჩმრთისად, რომელი მკვდრ იყო ერთსა ბურჯთაგანსა შინაგანით ზჩუდესა ქალაქისა მის ბალბაქისასა. და ოდეს იგი უჩმრთონი დაშვირდეს ჴორცთა მათ მოწამისა ნუკიოსისთა, ჰხედვიდა იგი სარკუმლით თვსით რომელი იგი იქმნა. და ვითარცა შეიქცა მიერ კრებული იგი სიცრუვისად, რომელთა ქმნეს საქმს იგი უშჯულოებისად, მაშინ აჩეგზნა დედაკაცი იგი ცეცხლითა საჩმრთოდსა შურისადთა და შეიმოსა მან ძალი და სიმკნს მაშაკაცებრი და განძლიერდა სარწმუნოებითა. და წარიყვანნა მის თანა ჩამს ორნი ვინმე მორწმუნენი და ჩმრთისმოშიშნი კაცნი და მიწინეს ადგილსა მას და შეკრიბნეს პატიოსანნი იგი ასონი წმიდისა მოწამისანი გაბნეულნი ერთად და წარმოიხუნეს იგინი სახიდ მის დედაკაცისა. და განბანნა იგი ჩვინითა და სულნელითა შემურნა და წარჰგრაგნა იგინი ტილოსა წმიდასა და დაჰკრძალნა ფარულად სახლსა შინა თვსსა.

14. და ამისსა შემდგომად, ვითარ იგი დასცხრა დევნულებად იგი, მოვიდა კოდრატოს ეპისკოლოსი, რომელი იყო ჟამსა მას ქალაქსა ზედა ბალბაქს, კაცი ჴეშმარიტი, სამოციქულოდ, აჩმასრულებელი ქრისტესნი, რამეთუ იყო იგი დამალულ ჟამსა მას დევნულებისასა. და ეუწყა მას საქმს და სიმხნით მოჩუაწებად წმიდისა მოწამისა ქრისტესისა ლუკიანოსისი და სადა იყვნეს წმიდანი იგი ნაწილი მისნი დაფარულ. და მუნქუესვე შეკრიბნა მძელნი თვსნი და წარიხუნა წმიდანი იგი ნაწილნი წმიდისა მოწამისანი გაკობითა და შესხმითა სულიერითა და დაჰკრძალნა იგინი ტაძარსა წმიდისა სტეფანე პირველმოწამისა სა. და ოდეს ენება სახიერებასა ჩმეთისასა, აჩაშნა ტაძარი დიდებული და ქებული და შეამკო იგი ჩუაწლითა და მოჩუაწებითა წმიდისა ახოვნისა მოწამისადთა ადგილთა მას, სადაცა დაიჭირნეს პატიოსანნი ასონი მისნი და მრავლითა დიდებითა მიცვალნეს ჩუაწლითმემოსილნი იგი ნაწილნი მიერ და დაჰკრძალნეს მუნ შინა ღრესა მას აჩსრულებისა მისისასა. და მრავალნი საკრველებანი და კურნებანი ურიცხუნი იქმნებიან წმიდათა მათგან ნაწილთა ვიდრე ღრენდელად ღრედმდე.

15. ეჟამა წმიდად მოწამს ქრისტესნი ლუკიოს ქალაქსა შინა ბალბაქს, მეფობასა იელიანსს უჩმრთოდსასა, ჴელმწიფებასა ჴიპატოისისსა ფინიქსს ლიბანისასა, თთუესა აგუსტოსსა ოცდაორსა, ხოლო მეუფებასა ცათა და ქუეყანისა უფლისა ჩუენისა იესუ ქრისტესსა, რომლისად არს დიდებად და პატივი მაშისათანა სულით წმიდითურთ აწ და მარადის და უკუენითი უკუენისადმდე. ამსნ.

/p. 16/ მე, პომფილიოს გლახაკმან, რომელი შენდობითა და მიშუებითა ჩმრთისადთა ვიქმენ ეპისკოპოს ქალაქსა ბალბაქს, ტუელისაგან ქარტისა, რომელსა შინა წერილ იყო ჴსენებად წმიდისა

ამის მოწამისად, გარდამოვიჩე და შევაერთე ესე საწამებელი სადიდებლად წმიდისა მის მოწამისა და საქებლად აზოვნად მოჩუაწებისა მისისა და სარგებელად ყოველთა მკითხველთა და მსმენელთა. რამეთუ არამცირედ კლებად ვიხილე ესევეთართა მოჩუაწეთა სიმკნით აზოვნებათა მათთა მოთხრობისა დაფარვად, არამედ ყოველითა მოსწრაფებითა წადიერად მიგიტხარ თქვენ მსგავსად ძალითა ჩემისა, საყუარელნო!

Перевод

1. И как не дивиться естеству людскому на сей Промысл царя Бога и Спаса нашего Иисуса Христа, который своим смирением и пришествием в теле облагодетельствовал род людской? Ибо Он не прерывал и не престаивал, даже и на малое время, просвещать земной удел светом Своего ведения. Он отвратил людей от заблуждения многобожия и [привлек их] к истинному единобожию, Он собрал множество служений под ярмо единого совершенного служения, Он рассеял мглу заблуждения и исполнил света слепотствующим души верующих, а тех, кто почитал славу, утех и дела плоти, Он возвел Промыслом Своим ко славе и утешению духовному. Он рассеял многообразную тиранию язычников и привел их под единственный истинный духовный закон, отменил почитание и рабство твари и возвратил его Творцу, Он уничтожил вводящее в обман идолослужение и вкоренил и утвердил веру в наше спасение благодаря святым Своим!

2. В первый год царствования безбожного царя Юлиана, его отступничество стало известно по всей стране. Вышел указ, чтобы приносились жертвы ложным богам, храмы идолопоклонников открылись с большою поспешностью. Следовало почитать вещи, сделанные руками человеческими, и чтить языческих священников, ибо он называл священниками тех, кто ими не был, и вся вселенная выполняла мерзостный указ нечестивого царя. А те, кто сопротивлялся и не покорялся этому указу, предавались жестоким и невыносимым мучениям. В это время в город Баальбек, называемый городом Солнца, пришел некий крупный чиновник (ჰელმწიფე), жестокий злодей, который противился Господней воле, и был крайне предан одностороннему служению бездушным идолам. Он принял указ об атеизме и вместе с жителями города восстановил жертвы и приношенич идолам без имени.

Пришли к нему языческие священники (которые не суть священники) и говорят вельможе тому: «Есть у нас один человек непокорный, который не чтит богов и не жертвует им, нас хулит и детей наших, посвященных богам. Когда он встречается их, он обрезаает им волосы, чтобы они не были обрезаны перед ними [т. е. богами], специально, чтобы насмехаться над ними». Когда услышал о том вельможа, то потребовал привести его.

3. Когда привели святого Лукия, префект говорит ему: «Как тебя звать?» Сказал ему святой Лукий: «Если ты спрашиваешь о ветхом, то меня звали Лукий, вечное же мое имя — христианин». Говорит ему префект: «Из какого ты города?». Сказал ему в ответ Лукий: «О, префект, у нас христиан есть лишь один город — небесный Иерусалим, архитектор и строитель которого есть Бог. Если же мой земной город интересует тебя, то я происхожу из села, которое называется Тафарданун (طافردان-دەڤەڤ),⁸ а живу сейчас в этом городе».

Говорит ему префект: «Во имя чего ты творишь здесь то, о чем рассказали мне жрецы?» Говорит Лукий: «А что они говорят про меня?» Говорит ему префект: «Что ты не служишь богам». Отвечал ему Лукий: «Я — христианин и служу исключительно Богу Живому Господу Иисусу Христу, создавшему весь мир, и не подчиняюсь мерзким бесам, которым предназначен День гнева и вечные мучения вместе с их почитателями. Когда я увидел неверие во Христа со стороны язычников, то я разгорячился и решил показать и явить им, что я — христианин, и я доказал им их неверие. Ибо говорит пророк: “бози, иже небесе и земли не сотвориша, да погибнуть от земли”⁹, так как все идолы — бесы, тогда как Господь создал небеса. Скажи мне: если они — боги, почему они не смогли помочь своим детям (букв. *юношам* — *yūdā*), власы которых были пострижены пред ними, которые были принесены в жертву идолам и погибли? Какую ревность вызовут они у того, который незамедлительно убивает детей, ему принесенных, и разрушает приношения их? Как могут эти люди назвать богами тех, которые не могут помочь себе самим».

Префект спрашивает: «А как же ты поклоняешься человеку, рожденному женой»? Лукиан говорит: «Я верую в Него, ибо Он — Слово Отца Бога Нашего, Который воплотился для нашей жизни от Святого Духа и от Марии, сохранивший Ее девство! Природа Его неизменна и невидима, как невидима природа Божества. И кроме Воплощения невозможно было показать эту природу. Своею плотию Он потерпел страдания и Он есть Бог в подобии человека». Проконсул говорит: «Разве тебе не стыдно именовать Богом человека? Бога распяли, и Он умер, как говорят ваши глупые басни»? Лукиан отвечал: «Так как Христос помиловал человека, который был обманут дьяволом, Он принес Себя добровольно, а не по принуждению и предал Себя на смерть и пропятие, дабы уничтожить вражескую силу и освободить человека от сети. И как ты слы-

⁸ Τὸ παρθένον? Возм. через арабск. طافردان или طافردنون, или Парфений. Г. У. Бауэрсок в личном письме от 2/12/2005 высказал мнение, что Тафарданон — это Капернаум (Tafar-danon could, I think, easily represent Kafar Nahum, which exists in the by-form Kafar Tanhum).

⁹ Иер 10:11

шал, это случилось благодаря Его смерти. Слушай теперь внимательно: Он восстал и вознесёлся ко Отцу, иже на небесах и воссел одесную Его. И будет Второе пришествие для суда над живыми и мертвыми».

Проконсул говорит: «Как ты мне это докажешь?» Лукиан отвечал: «Если бы император Юлиан был здесь и искал бы истину Учения и хотел этого, он бы тебе это сказал. Ибо некогда с ним был Бог, и он в Него верил и читал священные книги и искал слово истины». Проконсул спросил: «Но откуда ты — простец — узнал о таких вещах? Кто же научил тебя такой беседе?» Лукиан отвечал: «Христос учит людей уму, а юродивым дает знание!» Проконсул спросил: «Значит ты неразумный?» Лукиан говорит: «Раньше я был безумным, а теперь, благодаря Христу Богу я все разумею, так как Христос сказал заранее ученикам Своим, что должно произойти с Его служителями и с теми, кто исповедует имя Его. Вас повлекут перед царями и князьями, дабы [свидетельствовать и имени Моем] явить их неверие, их и всех идолопоклонников. Когда предадут вас, не заботьтесь, о том, что вы скажете, Дух Отца вашего станет говорить в вас»¹⁰. Проконсул говорит: «Знаешь, довольно я уже потерпел от тебя; вот, я дал тебе право говорить, чтобы ты избавился от гордыни (от начальной наглости, происходящей от невежества). Теперь же уважь и исполни императорский декрет; какие меры приведения к молчанию приказано применять к непокорным бунтовщикам?»

Лукий говорит ему: «Я христианин, мое спасение — Христос Сын Божий, и я не поклонюсь древу и камням, ибо они бесчувственные предметы, сделанные рукой человека!» Проконсул ответил: «Я не позволю, чтобы ты не подчинился самодержавному кесарю Юлиану, и я больше не буду прощать тебе и предам тебя ужасным и жестоким мукам, от которых ты умудришься и не станешь больше противиться могущим! Я долготерпелив и терплю все это от тебя, чтобы тебя образумить и научить тебя подчиняться богам и императорам! Если я нарушу этот царский указ из жалости к тебе, то сам подвергнусь опасности». Святой Лукиан говорит: «Также как ты боишься своего царя и его указа, также и я боюсь за себя и за то, чтобы мне не пришлось отречься от моего Бога. Я боюсь оскорбить истинного Владыку. Не попаду ли я в ад и в геенну и тьму (ბეჭლი) внешнюю? Знай только, что твой царь, которого ты называешь самодержцем (თვითმპყრობელი), никогда не был победителем, так как он служит бесам. Бог низвергнул их в море и уничтожил их силу. И как бесы, которых сокрушил и унизил мой Господь и Христос, также ты и твой кесарь вы побеждены Его служителями и теряете силу»!

¹⁰ იქ დაჲს ვლადიკი ჯე ი ცარი ვედენი ვადეთე მენცე რადი, ვო სვიდეტელთვო იმჲს ი იაზიკჲმჲს. Ⴅგ-
და ჯე პრედიუტჲ ვჲ, ნე პეცჲიტესჲ, კაკჲს ილი ტჲდ ვოზგლაგოლეთე: დარტვოსჲ ვამჲს ვჲ თჲი ჩარჲ, ტჲდ
ვოზგლაგოლეთე: ნე ვჲ ვო ვადეთე გლაგოლიუი, ნო დჲჲს ოცჲა ვაშეგჲ გლჲი ვჲ ვარჲ (Мф. 10:18–21).

4. Префект разгневался и приказал предать его на мучение и сечь его ремнями из сушеных воловьих жил. И когда схватили его и начали избивать, святой возвел очи к небу и воскликнул, говоря: «Христе, Боже мой, приди на помощь служителю Твоему в сем страшном страдании!» Проконсул говорит ему: «Принеси жертву богам и пойдешь, куда угодно, иначе навлечешь на себя казни большие, чем были до этого!» Святой Лукий сказал ему: «Именно к этому я и стремлюсь, чтобы закалиться страданием телесным и стать наследником Царствия Небесного. Делай все, что хочешь, ибо Христос — моя опора и я презираю твои пытки. Сам Он — путеводитель ко спасению — заповедал не бояться разрушающих тело, но не могущих убить душу. Убойтесь же паче могущего и душу, и тело погубить в огненной геенне. И еще: “Всяк убо иже исповесть мя пред человеки, исповем его и Аз пред Отцом Моим, иже на небесех”! Вот почему я не оставлю Бога моего и не стану поклоняться гнусным идолам!»

Проконсул сказал палачам: «Секите его еще более жестоко и посмотрим, придет ли Бог на помощь ему!» Святой мученик Лукий сказал: «Не боюсь я этих твоих пыток. Если у тебя есть и более жестокие, примени их ко мне, ибо я верю во Христа, мою опору, и не почувствую ран от твоих пыток. Ибо пока меня били как бы мечем, а я не замечал этого!» Когда св. мученик сказал сие, проконсул приказал прекратить избивание, связать его и закрыть в темнице в надежде, что тот может быть изменить мнение и согласится поклониться богам.

5. И когда тащили святого мученика в темницу, он говорил в себе сомом: «Потщись, Лукие, стяжать часть тебе данного достояния!» И когда привели его в темницу, он провел ночь в созерцании и молитве и славословии. Он славил Бога за все то, что случилось. И когда настала полночь, он стал лить слезы, говоря: «Господи, Боже мой, спасающий и избавляющий мя, Иисусе Христе, Утешителю униженных и помощнике отчаянных, истязаемых и мучимых, избиваемых за Имя Твое, не презри убогого служителя Твоего, но даруй мне силу и выдержку даже до конца, да не речет враг мой: “Укрепихся на него”!» Когда он окончил молитву, ангел Господень сошел с небесе и коснулся его, и тотчас же все раны тела его врачевались. И сказал Господь ему: «Будь храбр и стоек, ибо Я с тобой». На следующий день проконсул вновь воссел на место трибуна и вокруг него была огромная толпа его служителей. Тогда он приказал привести подвижника Христова, св. Лукия.

6. И когда поставили его напротив, проконсул посмотрел на него и сказал: «Что скажешь, Лукиане, стал ли ты умнее, отвергнув свое невежество или пребываешь в том же невежестве и хочешь претерпеть еще худшие мучения? Может, хоть сейчас ты признаешь богов и заслужишь мое уважение?» Но святой Лукий сказал ему: «Я не боюсь твоих угроз. То, что я уже говорил тебе, я готов повторить: я христианин и не поклоняюсь бездушным идолам и не оставлю Бога, Создателя неба и земли,

моря и всего, что там находится. Что же до чести, которую ты мне сулишь и милости твоих богов, силу которых я, якобы, узнаю, не говорят ли они со мною лицом к лицу? Разве не они ввергли меня в свою власть, сейчас и потом, чтобы я почитил их жертвами?». Проконсул тогда сказал: «Они не хотят ни доброго, ни злого никому!» Святой Лукий тогда говорит: «О, безбожный сын бесовский! Что же ты мне велишь поклоняться глухим и немым?» Проконсул говорит ему: «Вот, я тебя подверг тому, что ты испытал, а ты все держишься своей глупости и немудрия? послужи богам и спасешь себя от мучений и неминуемых пыток!» Святой Лукий говорит ему: «Все казни, которым ты предаешь меня — Бог помощник мне! — я готов к ним с благодарностью. И пусть знают все, служители Христа сильнее мощи твоего отца диявола и ваших мерзких идолов. И пусть узнают безбожные, что с нами Бог!» Когда святой мученик произнес это, толпа, стоявшая снаружи трибунала, стала вопить и кричать: «Казни этого врага наших богов, казни разрушителя наших алтарей и того, кто остригает волосы наших посвященных детей!» Тогда народные вожди уgomонили толпу.

Проконсул сказал блаженному: «Доколе будешь еще возноситься и не будешь подчиняться идолам и приказам императора?» Тогда воскликнул святой мученик и сказал толпе так: «Я решился исповедовать Христа и претерпеть за Него все муки, благодаря которым я получу венец небесный. Но вы, какое спасение получите вы от ваших бездушных идолов, которые суть ничто? Вы втуне почитаете и будете сокрушены вместе с ними!»

7. Тогда проконсул разгневался и приказал бить его дубовыми прутьями и приказал избивальщикам: «Скажите ему, чтобы не хулил богов!» Святой ответил: «Чем больше вы усиливаете мои страдания, тем больше я становлюсь достоин венца моего состязания». Когда же проконсул увидел, что его совершенно избили, он приказал палачам прекратить избивание и сказал святому: «О трижды жалкий! Ты видишь, что умираешь и отвечаешь такими словами и не жалко тебе себя самого; нет бы стать достойным служения и не бояться страданий. Отвратись и послужи богам, а я тебя отпущу. В противном случае я прикажу бить тебя до лютой смерти». Святой Лукий говорит ему: «Меня нимало не заботят твои заявления, и я не дрогну перед смертью. Я не учен, чтобы ответить и не знаю, кто суть твои эти боги, но я знаю Единого Бога Господа Иисуса Христа, даровавшего мне эту жизнь, и Ему одному я служу!» Когда же судия несправедливый увидел, что толпа граждан поддерживает его и не может насытиться мучениями, которые он применил к святому, он дал такой приказ: «Любой, кто приложит руку к смерти Лукия, не должен бояться наказания государства за это!»

8. Когда же народ услышал дарование судьбы, бесчисленная толпа собралась против него, они схватили добропобедного мученика, как ди-

кие звери, зияюще пожрать его с яростью, которую всадили в них злобный бес. И они обрекли его на смерть. Они привязали веревку к его ногам и повлекли мучимого за пределы города. Одни били его батогами, другие кидали во влекомого камни. И они издевались над верой раба праведного и таскали его повсюду, волоча его по камням (? букв.: нагромождая камни) без жалости. Как жадные до добычи псы они предали святого смерти. Святой подвижник Христов Лукий, когда его таким образом схватили, поднял глаза горе и сказал духовным гласом: «Господи, Боже мой, создатель веков, к Немуже от юности притекаю, даровавший мне даже до конца претерпети, прибежище всех текущих, спасение приносимых в жертву, прими душу мою в мире и вчини ее в лик Твоих святых рабов, чтобы с ними купно я стал бы достоин Царствия небесного и жизни вечной, яко Твое есть царство и сила и слава Отца и Сына и Святаго Духа, ныне и присно и во веки веком, аминь».

9. Когда же святой окончил молиться, безбожники и злодеи подвесили святого и его тело почти на солнцепеке и некоторое из них перебили ему руки батогами, а другие — [резали] руки обоюдоострыми ножами. Его предали народу и привязали к лошадям и начали волочить по земле. Затем они повесили его вверх ногами и начали отрубать топором (ῥοῦβ-ῥοῦβο) члены тела. И его отсеченные члены упали на землю. Когда же нечестивые вершили сие, человек Божий, мучимый за Истину, святой Лукий завершил свое мученичество добрым свидетельством и мирно предал душу в руке Божии.

10. В то время приехал некий погонщик верблюдов, остановился среди безбожников, которые отрубали святые члены мученика. Когда он увидел это, ему это показалось похожим на дикость и жестокость диких верблюдов, которых он водил. Он вытащил свой меч и начал сам отрубать куски святых членов агнца Божия и погруженный в такую ярость, запустил руки [в тело святого], схватил внутренности беспорочной жертвы и начал жевать их зубами. И в тот же миг он получил воздаяние, соразмерное его поведению, ибо [случилось, что] и у него, и у всех верблюдов его выпали глаза. Очи упали на землю, как будто извергнутые оружием, и они ослепли. Когда безбожные увидели се, они весьма поразились чуду, поизошедшему с погонщиком. Один из них отвязал верблюдов и, взяв с собою погонщика, привел их в город. Когда же они подошли к воротам города, погонщик встал, а те, кто взирал на него, обратили свои души к похвале и прославлению Божию и к поминовению преславного мученика.

11. Тогда по Промыслу Божию ворон утащил один из членов святого мученика и невредимо принес его в город Сидон, находящийся на берегу моря. И положил его перед дверью одной верующей сидонянки. Когда же женщина увидела святые мощи мученика Христова, она, будучи христианкой, просвещенной от Бога, исполнилась радости. Она приня-

ла в руки святые мощи мученика и уверовала в них и сказала так: «Сие — от членов святых, пострадавших за Христа». Затем она омыла их в вине, умастила благовониями и зашила в священную ткань, спрятав в безопасном месте в доме. На вторую ночь святой мученик Христов явился к ней и сказал: «Я — Лукий, который за веру во Христа был биен изрядно в городе Баальбек. Имей веру и сии мои мощи останутся у тебя как у ревностной христианки!» Она поверила этому видению, так как была верующей и богобоязненной женщиной. И хранила она святые мощи в дому с большой честью и духовной опасностью и не открывала сего ни одному человеку, ибо жители города в те поры были поклонниками идолов. Но некоторое время спустя краткое гонение на христиан закончилось, и она рассказала о святых мощах святому архиерею, который в те дни находился в Сидоне. И Бог, всегда прославляющий своих святых, прославил и утвердил его. И он построил прекрасную церковь во славу Божию и для прославления мученика. И там он поместил честные мощи, и множество недужных получило там исцеление от своих хворей, а злые бесы отгоняются там даже и до сего дня.

Впрочем, я возвращаюсь к моему первому рассказу и поведаю вам удивительную историю и то, что из нее вышло.

12. Поскольку святые останки подвижнического мученика за Христа были рассеяны, был неких верующий человек, который шел по дороге и набрел на место, где сии мощи были рассеяны. Он спешился и увидел то, что произошло по причине великой веры, которую он имел в угодников Божиих. Он взял частицу от сих святых останков и отправился в страну Сампсвия (ῤῥῥῥῥῥῥ), которая находится в двенадцати милях от города Эмес. Бог судил, что люди сего града были друзьями Божиими и имели божественную ревность. Они построили с огромным воодушевлением и радостью церковь и алтарь в одном месте во славу Божию и в прославление мученика. И как неложное сокровище положили они там в надежное место святые мощи с большими почестями и крестным ходом. И во всей округе рассказывали об этом событии всем жителям той местности, и множесто чудес и исцелений свершилось в том месте сим святым.

13. Жила некая жена гречанка весьма благочестивая и богобоязненная. Обитала она в самой сердцевине города Баальбек, и когда безбожные разрывали на части тело святого Лукия, она видела из окна, как это происходило. И когда лживое соборище, совершившее свое деяние, рассеялось, жена сия возгорелась огнем божественного ревнования. Облекшись силою и храбростию мужеской, она укрепилась верою своею. С собою она взяла двух верующих и богобоязненных мужей. Они пошли на то место, собрали честные останки святого мученика, разбросанные по участку земли, и перенесли их в дом той женщины. Она измыла их в вине, напитала благовониями, обернула в священный линтон и сокрыла в тайне и безопасности в своем доме.

14. И после сего, когда закончилось гонение, явился епископ Кондратий, живший в то время в городе Баальбек, муж истинный, апостольский, исповедник Христов, скрывавшийся во время гонения. И рассказали ему о произошедшем и о героическом подвиге святого мученика Христова Лукиана и о том, где были сокрыты его честные мощи. В сей же час он собрал своих священников и открыл мощи святого мученика со словословиями и духовными песнями и поместил их бережно в церкви первомученика Стефана. И когда была благодать Божия на то, он воздвиг богатую и прекрасную церковь, украшенную [изображениями] подвигов и страданий святого героя подвижника, на том самом месте, где растерзали его честные члены. С большими почестями совершили перенесение мощей, истерзанных пытками. И поместили их там в безопасном месте в день его славной кончины. Множество чудес и бесчисленные исцеления происходят там даже до сего дня.

15. Святой мученик Христов Лукий пострадал мученически в городе Баальбек в царствование Юлиана безбожного, в правление консула Финикии Ливанской двадцать второго августа, в царствие небесное и земное же Господа нашего Иисуса Христа, Ему же честь и слава со Отцом и Духом ныне и всегда и во веки веком. Аминь.

Я, убогий Памфил (პამფილიოს), сый по изволению и снисхождению Божию епископ города Баальбек, обрел старую хартию (ქარტი), на коей написася поминовение (ჴსენებაი) святого мученика, и добавил сие свидетельство в честь его героического страдания на пользу чтущим и внемлющим, ибо не малая сия была бы потеря скрыть под спудом повествование о таковом подвиге в последнем испытании. Так, с большою ревностью повествую вам по долгу и в меру моих сил, о возлюбленные!

SUMMARY

Alexey V. MURAVIEV.

A FORGOTTEN MARTYR *SUB* JULIANO APOSTATA: A GEORGIAN MARTYRIUM OF ST LUCIAN OF BAALBEK

The Georgian text published by K. Keklidze in 1942 reveal a forgotten martyr of the time of Julian the Apostate. Although we seem to know everything about martyrs who suffered under Julian this person of Lucian or Lucius seems to be ignored by the sources which have come down to us. In the course of time the dossier was somewhat combined with the Passion of Lucian of Antioch (BHG 998). Still the Greek tradition preserved no trace of the cult of this Lucian. The Georgian text thus is a unique witness of the pagan reaction in Heliopolis / Baalbek in the Bekaa valley in 362 and local cult of this martyr. The original text is reproduced alongside with the Russian translation.